

Els diners de la cultura a Catalunya

El passat onze d'octubre va prendre possessió del seu càrrec el nou director general de l'Obra Social i Cultural de la Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, Sr. L. Monreal. En el moment de fer la roda de premsa (segons informació d'*El País* del dia següent) va manifestar que s'havia d'evitar el mandarisme cultural, és a dir, que el fet de treballar amb recursos públics vol dir que aquests s'han d'invertir de manera adequada a les necessitats reals de la societat i que, a tal efecte, cal recollir l'opinió d'individus independents d'alt nivell. Remarquem: independents.

Molt bé. Sorpren que aquestes declaracions no hagin provocat una polèmica als mitjans de comunicació i entre els poders fàctics responsables de la cultura al nostre país. Em semblen unes afirmacions críptiques. A quin mandarisme cultural es refereix? Al Departament de Cultura? A la pròpia Fundació abans que ell hi arribés? Als que dirigeixen la programació d'exposicions municipals a Barcelona? Em sorprenen les poques crítiques que rep la Fundació (ara super) i l'escàs control polític que es fa a la seva gestió. Jo també obviaré a les declaracions i em dedicaré a tractar un tema que de sempre em preocupa: a quins objectius es destinen els diners que van a raure a la cultura?

La nova Fundació tindrà un pressupost anyal per a obres culturals i socials d'uns 8.000 milions de pessetes. A nivell mundial sembla ser que serà la quarta en ordre de recursos, després de les mítiques fundacions Ford, Getty o Gulbenkian. Aquesta xifra pressupostària és molt important, sobretot si la relativitzem amb dos factors correctors: el de la poca incidència de les despeses de personal sobre el total, i el que un 95% és producció pròpia i, per tant, amb absoluta llibertat per a escollir els objectius. El 5% restant és pro-

ducció compartida amb altres institucions, i en conseqüència, amb finalitat pactada.

Per a qui i per a què s'utilitzaran aquests diners?

La resposta es dual:

a) Dins l'àmbit territorial s'ha de triar entre seguir l'actual camí o bé ampliar-lo a tot l'Estat espanyol.

b) Una vegada definit el territori, i dins l'àmbit estricte de la política

ca cultural al servei del poder econòmic.

Aquesta possibilitat, el temps s'encarregarà de demostrar-nos si es realitzarà, i, en el supòsit positiu, en quines proporcions.

Inversions o exposicions

El pressupost es podrà destinar a millorar la pròpia xarxa de biblioteques o el Museu de la Ciència o, en canvi, a fer exposicions. És a dir, la tradicional alternativa: obres d'infraestructura cultural o bé qüestions conjunturals.

Cal dir que la tria es molt difícil. Ho és en qualsevol persona o institució que es dediqui a la política cultural. Equipaments vol dir pensar en les generacions futures. Espectacles o exposicions són bàsicament per a les persones actuals. Una bona política cultural fóra, tal vegada, aquella que obtingués un equilibri, encara que cal dir que al nostre país ens falten inversions en equipaments.

Però en el cas de la Superfundació em penso que la decisió ja està presa. La procedència del nou director (fins ara responsable de l'Institut de Conservació Getty de Los Angeles) farà que probablement la balança es decanti cap al món de les exposicions. L'opció és absolutament digna i responsable per part dels seus dirigents. No hi ha cap mena de crítica per la seva part. Però la pregunta que cal fer ara és si les inversions que ens manquen, les efectuarà l'altra institució amb capacitat per a fer-ho: el Departament de Cultura de la Generalitat. Per això haurem d'analitzar ràpidament el seu pressupost de l'any 1989.

El Departament de Cultura

El pressupost executat pel Departament l'any 1989 va ser de 12.022.449.085 pessetes, distribuïdes de la següent manera:

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

cultural, cal decidir entre realitzacions conjunturals o fer inversions en equipaments, és a dir, en infraestructura.

Política nacional o estatal

Salvador Cardús, al diari *Avui* del quinze d'octubre, parlava del perill que la nova Fundació centri el seu paper cultural a l'Estat espanyol en lloc del que desplegava tradicionalment a les Balears i a Catalunya. Això és possible sobretot si es té en compte que l'entitat vol expansionar-se cap a territori espanyol i que recorrerà a la cultura com a estratègia publicitària: la políti-

Olga Xirinacs, ara

Deia Olga Xirinacs fa ben poc que ella no té dificultats per a publicar. I, certament, aquestes paraules no són en l'Olga una vanitat, sinó una veritat. La seva trajectòria narrativa i poètica, en un discurs paral·lel i recíprocament enllaçat, ve ja de lluny i es manté regular fins al present en un equilibri harmònic que ens porta alternativament des d'una poesia feta del testimoni melangiós de l'experiència viscuda a la narració on el passat i el record es fonen en la ficció que s'obre al discurs de la imaginació i al misteri de la fauna. Hi ha en tota la seva obra el to de la confiança i el caliu de la intimitat. La veu poètica i el fil narratiu conflueixen -poesia i novel·la- per a bastir un món on l'enyor defineix el present, i la subtil anàlisi dels comportaments i els sentiments posa a la vegada dempeus éssers vagarosos, que es perfilen en situacions vitals que el passat explica i determina, i dona un alè de vida als paisatges i als objectes, que traspuen també la calidesa dels records i la màgia d'un significat i una presència que els sentits recuperen.

Els darrers llibres de l'Olga, apareguts aquesta tardor, confirmen la continuïtat dels dos vessants de la seva obra. El recull de poemes *La pluja sobre els palaus* és el testimoni d'un retorn als espais familiars de l'adolescència des de la ben guanyada maduresa de la vida, aquells espais, *palaus fantàstics*, que són, amb paraules de l'autora, *el punt més intens de l'imaginari, allà on dipositem el millor del nostre desig i projecte, això sí, en el silenci del discurs interior. L'evasió vers el passat i la il·lusió del retorn són els motius essencials del llibre. També el retorn, ara real, d'Eugènia Estrada a la seva ciutat nadiua serà el punt de partida de *Tempesta d'hivern*, una novel·la que, estructurada en seqüències que discorren al llarg de cinc dies -de diumenge a dijous-, desenvolupa una acció mínima en un present que projecta al passat el món afectiu de la protagonista fins a un encontre amorós que, en contrast amb l'horror d'un episodi traumàtic, redimeix momentàniament la humiliació i la tristesa de la carn. La referència al vers de Mallarmé *La chair est triste, hélas!* és el motiu conductor que, en obrir i cloure la novel·la, en transcendeix la trama i ens en desvetlla el tema.*

La pluja sobre els palaus i *Tempesta d'hivern* -poesia i novel·la- arriben als lectors quan el reconeixement col·lectiu fa de l'Olga l'escriptora del mes. Una bona ocasió per a apropar-se de nou o per a descobrir amb goig una obra que, des de la comarca, ha conquerit un lloc de primer ordre en la vida literària catalana.

RAMON OTEO

DESTINACIÓ DESPESES

	PTA	%
Personal	2.297.979.902	19,13
Funcionament i activitats	1.715.510.163	14,28
Subvencions per activitat	5.423.770.736	45,07
Inversions	1.644.131.963	13,09
Subvencions i ajuts per inversions	941.056.321	7,83
Total	12.022.449.085	100

Primera observació.

Comparativament, podem afirmar, vistos els imports globals dels dos pressupostos (Cultura i la nova Fundació), que el poder real i operatiu de la Superfundació serà en realitat com el d'una conselleria de cultura a l'ombra.

mentalment amb les xifres que es necessiten per a restaurar, per exemple, el Liceu o per fer a la nova Biblioteca de Catalunya, o el que ha costat la restauració del Palau de la Música per comprovar que amb aquestes quantitats pressupostades trigarem molts decennis a tenir les necessitats resoltes.

Tercera observació.

La distribució geogràfica. Amb les xifres de què dispo en aquest moment, no puc fer la distribució geogràfica per comarques de les inversions. Però no és cap secret que dins del quadrienni 1989-1993, més del 50% de les inversions es destinaran al Barcelonès, i en especial a la seva capital. En conseqüència, per als que vivim al sud de Catalunya, és possible que fins que no passin uns quants anys no rebem fortes inversions.

Conclusions

Si les institucions amb un major pressupost destinat a cultura (la Superfundació i el Departament) no poden realitzar, en els moments actuals, les inversions necessàries que requereix la infraestructura cultural de les nostres comarques, quines podrien ser les solucions? Evidentment totes les respostes passen per una racionalització dels recursos existents, per exemple:

- Coordinació dels esforços dels ajuntaments, consells comarcals, i la Diputació amb el Departament de Cultura. En aquesta coordinació caldria una definició de prioritats i a la vegada un calendari d'actuacions a fi de racionalitzar el procés.

- Aprofitar la xarxa d'institucions ja existents (ateneus, centres d'estudi, etc.), tot modernitzant-les. Caldria que fos abonada aquesta actuació amb una llei de mecenatge o fundacions que la fes operativa des del punt de vista fiscal.

- Coordinació i modernització de les biblioteques ja existents. Connexió informàtica entre elles a fi de minimitzar costos.

Si no s'actua amb coordinació i rapidesa, podria ser que les manques infraestructurals estrangulessin el creixement cultural per falta d'equipaments.

JOSEP M. BALANÀ CABRITO

Segona observació.

Les inversions són un total de 2.585 milions de pessetes, que representen un 20,9% del total. Com a xifra absoluta cal dir que no està gens malament. Però cal tenir presents les immenses necessitats del país i comparar